

TIIVISTELMÄ EURAN ESIHISTORIASTA

KIVIKAUSI (7000 - 1500 eKr.)

Viimeisen jääkauden jälkeen noin 9000 vuotta sitten Euran alue alkoi kohota merestä. Tuohon aikaan seudun korkeimmat kohdat muodostivat saariston, jonne ensimmäiset asukkaat saapuivat etelän suunnasta noin 7000 vuotta sitten. Tuolta ajalta Eurasta tunnetaan hajalöytöinä kivistä valmistettuja kirveitä ja talttoja, joita pyyntimiehet ja kalastajat ovat jättäneet jälkeensä. Tätä aikaa kutsutaan **esikeraamiseksi ajaksi**, koska saviastioita ei vielä osattu valmistaa.

Noin 6000 vuotta sitten seudulla opittiin valmistamaan keramiikkaa. Astiat olivat suuria, suippopohjaisia ja ne koristettiin kuopilla ja kampaleimoilla. Keramiikan mukaan jaksoa nimitetään **kampakeraamiseksi ajaksi (5200 – 2900 eKr.)** Seudun asuinpaikoista tärkeimpiä ovat Tyttöpuisto, Kauttuan koulu ja Honkilahden Kolmhaara. Asuinpaikoilta on löydetty mm. suuria kivisiä kuoppaliesiä, keramiikkaa sekä kiviesineitä ja iskoksia. Kolmhaarasta on löydetty myös 26 hautaa, joiden vainajat oli haudattu kuoppiin ja peitetty punamullalla. Hautoihin oli pantu myös piikivistä valmistettuja keihäänkärkiä ja arvokkaita meripihkakoruja, jotka kertovat yhteyksistä ja tavaranvaihdannasta pitkienkin matkojen taakse.

Kampakeraamisen ajan elinkeinoja olivat pyynti ja erilaisten marjojen, pähkinöiden, munien ja juurien keräily. Tärkeimpiä saaliita olivat kalat, hylkeet, hirvet, peurat ja kauriit, karhut, majavat sekä pienriista kuten jänikset. Ruokaa voitiin säilöä kuivaamalla ja talvella jäädyttämällä. Vuodenkierrosta riippuen ravintoa hankittiin eri tavoin, ja siksi ihmisten oli aika ajoin vaihdettava asuinpaikkaa. Liikkuminen tapahtui pieninä ryhminä ja asumukset pystytettiin yleensä suojaisille paikoille, lähelle rantaa. Asumukset olivat kevytrakenteisia kotia, joiden puinen tukirakenne peitettiin tuohella, nahkoilla tai turpeella. Käytössä oli myös tukevampia taloja, jotka kaivettiin osittain maahan. Talojen seinät rakennettiin hirrestä ja maahan ulottuva katto ehkä turpeesta ja tuohesta. Suomesta löydettyjen asumusten jäänteistä tunnetaan vähän liesiä. Oletetaan, että ihmiset pysyttelivät lämpiminä pääasiassa vaatteiden avulla – myös ilmasto oli tuolloin hieman lämpimämpi kuin nyt. Valoa saatiin hylkeenrasva- eli traanilampuista.

Suurin osa töistä tehtiin ulkosalla. Arkipäiväisiin töihin kuuluivat mm. saviastioiden valmistus, työkalujen, aseiden ja pyyntivälineiden valmistus, ruuanlaitto sekä nahan muokkaaminen ja ompeleminen vaatteiksi. Ryhmän kesken työt jakaantuivat miesten ja naisten kesken varmaankin siten, että miehet metsästivät ja kalastivat sekä valmistivat työkalut ja aseet. Naiset puolestaan valmistivat vaatteita, hoitivat kotia ja lapsia. Myös lapset tekivät töitä, esimerkiksi keräilivät ruokaa. Kivikaudella ainoa kotieläin oli koira.

Noin 5000 vuotta sitten lounaiseen Suomeen saapui uusia asukkaita, ns. vasarakirveskansa, joka levittäytyi Koillis-Euroopasta alkaen halki Euroopan etsien parempia asuinalueita. Vasarakirveskansan nimi tulee heille tyypillisistä veneen muotoisista vasarakirveistä, jotka on valmistettu kivistä – erityisesti oliviinidiabaasi oli suosittu materiaali tällä seudulla. Kirveet jäljittelivät kuparista valmistettuja kirveitä, joita jo osattiin valmistaa Koillis-Euroopassa. Eurasta, tarkemmin Hinnerjoelta, on löydetty

ainakin 45 vasarakirvestä tai niiden katkelmaa. Määrä on enemmän kuin mistään muualta Suomesta ja voikin sanoa, että tällä seudulla oli kirveiden valmistuskeskus. Kirveet ovat poikkeuksellisen upeita, kiiltäviksi hiottuja ja taidokkaasti tehtyjä.

Vasarakirveskansa koristeli astiansa nuorilla, joiden mukaan aikaa nimitetään **nuorakeraamiseksi ajaksi (3200 – 2400 eKr.)**. Vasarakirveskansa asui erilaisilla paikoilla, kuin kampakeraaminen pyynnistä elävä kansa, mitä on selitetty sillä, että mahdollisesti vasarakirveskansalla oli mukanaan karjaa, jolle raivattiin laidunmaata. Todennäköisesti vasarakirveskansakin kuitenkin alkoi nopeasti metsästä, kalastaa ja keräillä, koska nämä elinkeinot soveltuivat hyvin Suomen oloihin.

Viimeinen kivikauden vaihe on **Kiukaisten kulttuuri (2400 – 1500 eKr.)**. Tuona aikana, noin 4500 vuotta sitten, vasarakirveskansa ja kampakeraaminen kansa sulautuivat yhteen. Kiukaisten kulttuuri painottui Kiukaisten alueelle, josta kulttuuri on saanut nimensäkin. Pyynti oli edelleen tärkeä elinkeino, mutta tältä ajalta tunnetaan myös ensimmäiset merkit maanviljelystä Suomessa. Nykyään Nakkilaan kuuluvalla Uotinmäen asuinpaikalta on löydetty mm. maanviljelyyn liittyviä esineitä, kuten piisirppi ja jauhinkiviä. Kiukaisten keramiikka oli karkeaa ja astiat olivat kukkaruukkumaisia. Yhteydet länteen voimistuivat ja Skandinaviasta saatiin mm. piitä.

PRONSSIKAUSI (1500 eKr – 500 eKr.)

Pronssikaudella (1500 eKr – 500 eKr.) Suomen länsirannikon yhteydet Etelä-Skandinaviaan voimistuivat ja sieltä virranneet vaikutteet muokkasivat paikallista kulttuuria. Aikakauden uutuuksia olivat pronssiesineet, hautaaminen kivistä koottuihin röykkiöihin sekä maanviljelyn ja karjanhoidon vahvistuminen elinkeinoina. Skandinaviasta saapui rannikolle jonkin verran uutta väestöä. Varsinaisesta siirtolaisuudesta ei kuitenkaan ollut kyse, vaan tulokkaat, erityisesti nuoret miehet, jäivät ilmeisesti tavaravaihdon yhteydessä asumaan paikallisten keskuuteen. Kivikautisiin aseisiin verrattuna ylivertaisten, pronssisten aseiden vuoksi heidät otettiin vastaan ja nostettiin johtavaan asemaan. Paikalliset asukkaat omaksuivat uusien päälliköiden kulttuurin, mikä näkyy esimerkiksi hautaustavoissa. Omia tapoja ei kuitenkaan kokonaan hylätty, vaan esimerkiksi keramiikkaa valmistettiin ja koristettiin edelleen paikallisen tavan mukaan.

Pronssikauden näkyvimpiä muinaisjäänöksiä ovat kivistä kasatut hautaröykkiöt, joita tunnetaan nykyisen Euran alueelta noin 110. Röykkiöt eli hiidenkiukaat keskittyvät Kiukaisten Paneliaan seuraten muinaista merenlahtea, joka on nykyään pellon ja metsän reunaa. Röykkiöistä on aikojen kuluessa otettu kiviä mm. rakennustarpeiksi ja niitä arvellaan olleen alun perin ainakin kaksinkertainen määrä. Röykkiöiden halkaisijat vaihtelevat parista metristä lähes 40 metriin. Euran alueen kiviröykkiöt tekee erityisiksi se, että niiden joukossa on poikkeuksellisen paljon hyvin suuria rakennelmia. Myös Pohjoismaiden suurin röykkiö sijaitsee täällä: Panelian Kuninkaanhauta on kooltaan 37 x 34 x 4 metriä ja siinä arvioidaan olevan noin 250 000 kiveä. Suurten hautamonumenttien arvellaan viestineen vainajan asemaa, suvun mahtia ja alueen omistusta.

Alueen röykkiöistä vain kymmenkunta on tutkittu. Röykkiöistä on paljastunut rakenteita, kuten kivistä kasattuja muureja ja paasiarkkuja. Suuret arkit kertovat ruumishautauksista, mutta vainajia haudattiin etenkin pronssikauden loppua kohti yhä useammin polttamalla. Röykkiöiden rakentaminen jatkui vielä rautakaudella ja siksi niiden ajoittaminen on paikoin hankalaa. Pronssikautiset rauniot ovat kuitenkin pääsääntöisesti suurempia ja pelkästään kivistä rakennettuja, kun taas rautakautiset ovat pieniä ja maansekaisia.

Panelian röykkiöistä on löydetty muutamia pronssiesineitä, kuten miekka, partaveitsiä ja kirveitä. Esineitä on löydetty myös irtolöytöinä pelloilta, jotka ennen olivat meren rantaa – esineitä onkin voitu uhrata veteen. Panelianlahden alueelta on löydetty yhteensä kymmenkunta pronssiesinettä – koko Suomesta pronssikauden pronssiesineitä on vain noin 150. Pronssin rinnalla esineitä valmistettiin edelleen myös mm. kivistä ja luusta.

Pronssikaudelta tunnetaan myös muutamia asuinpaikkoja, kuten Panelian Kuninkaanhaudan asuinpaikka sekä Euran Luistari, josta on löydetty suuria liesiä sekä 6 hautaröykkiötä. Asuinpaikat sijaitsevat lähellä hautaröykkiöitä. Pronssikaudella asuttiin taloissa, joissa oli matala laakakiviperusta ja oksista punotut ja savella rapatut seinät. Seiniä voitiin rakentaa myös turpeesta. Katto tehtiin kaisloista tai oljista. Talot sijaitsivat hajallaan viljelysten lomassa, joten varsinaisia kyliä ei vielä pronssikaudella ollut. Pronssikauden elinkeinoja olivat maanviljely, karjanhoito ja metsästys. Kotieläimiä olivat lehmät, siat, lampaat ja vuohet. Lampaanvillasta kudottiin vaatteita, mutta varmaan myös nahkavaatteita käytettiin niiden rinnalla.

RAUTAKAUSI (500 eKr - 1150 jKr.)

Rautakauden alun Suomesta tunnetaan melko vähän löytöjä. Tätä on selitetty mm. ilmaston viilenemisellä pronssi- ja rautakauden taitteessa, jolloin kansa köyhtyi ja rikkoutuneita tai käytöstä poistettuja esineitä kierrätettiin ja sulatettiin uudelleen. Euroopassa oli myös levottomuuksia, jolloin myös kaupankäyntiyhteydet tyrehtyivät. On myös mahdollista, että rautakauden alun asuinpaikkoja ei vain ole löydetty. Rautakauden alkupuolella on selvä aukko myös Euran alueen löydöissä: 500 eKr. – 500 jKr. väliseltä ajalta tunnetaan lähinnä joitain hajalöytöjä, kuten koruja ja keihäänkärkiä. Suurin muinaisjäännösalue tältä ajalta on 690 röykkiötä käsittävä Harola, joka on Suomen suurin röykkiöalue. Röykkiöt voivat olla polttohautauksia ja ne on muodon perusteella ajoitettu roomalais- ja kansainvaellusajalle (0 – 600 jKr.). Rautakaudella vainajat haudattiin pronssikauden tapaan röykkiöihin pääosin polttamalla. Rautakaudella röykkiöiden koko pieneni ja ne muuttuivat maansekaisiksi. Osa röykkiöistä voi olla myös raudanvalmistukseen ja viljelyyn liittyviä.

Muualla Suomessa polttohautaus jatkui aina kristinuskon tuloon saakka, mutta jostakin syystä Eurassa aloitettiin esineellinen ruumishautaus jo 500- ja 600-lukujen taitteessa. Eurasta tapa levisi myös Köyliöön ja Yläneelle. Eurasta on löydetty useita ruumiskalmistoja, kuten Luistari, Osmanmäki, Käräjämäki sekä Pappilanmäki. Esineellisen hautauksen taustalla on ajatus elämän jatkumisesta kuoleman jälkeen

tuonpuoleisuudessa. Erityistä Euran rautakauden löydöissä ovat Luistarin ja Pappilanmäen lasten haudat.

Ruumishaudoissa on säilynyt pronssikorujen alla tekstiilipaloja, joiden perusteella tiedetään paljon rautakauden pukeutumisesta. Luistarin ns. Euran emännän haudan perusteella on valmistettu Euran muinaispuku, joka on mahdollisimman tarkka kopio alkuperäisestä puvusta.

Rautakauden elinkeinoja olivat maanviljely, karjanhoito ja pyynti. Ammatillista erikoistumistakin oli, mm. seppä, savenvalaja ja kauppias. Kaupankäynti vilkastui 600-luvulta alkaen kertoen siitä, että Eurassa asui vauras ja hyvinvoiva yhteisö. Kauppaa käytiin vaihtamalla tavaroita, turkiksia ja hopeaa. Skandinaaviset kauppiat toivat idästä mm. silkkiä, sinistä indigoväriä, suolaa, hopearahoja ja lasihelmiä sekä lännestä miekkoja, keihäänkärkiä ja pronssikoruja. Rikkain aika Eurassa ulottui merovingiajalta (600 - 800) viikinkiajalle (800 - 1050).

Rautakauden talot olivat hirrestä rakennettuja savupirttejä. Huoneen seiniä kiersivät penkit ja oven vieressä oli kiuasuuni, mutta ei savupiippua. Talossa olikin savuista ja suurin osa töistä tehtiin ulkosalla. Talossa oli myös hyvin hämärää, koska ikkunat olivat vain pieniä luukkuja. Eurassa ei ole päästy tutkimaan kunnolla yhtäkään rautakautista asuinpaikkaa, mutta arvellaan, että nykyisen keskustan alueella on ollut muutamia pieniä asutuskeskittymiä. Väkeä on vielä ollut vähän, joten yhteisöt ovat olleet pieniä ja päällikköjohtoisia. Ensimmäiset mahtisuvut, joiden maat ja omaisuus perityivät suvussa, syntyivät pronssikaudella. Suku oli keskeinen yksikkö myös rautakaudella.

Ristiretkiajalta, 1100-luvulta, Eurasta tunnetaan vielä rikkaita hautoja, joissa on esimerkiksi hopeakoristeisia miekkoja, mutta kristinuskon saapuessa Suomeen esineiden laittaminen hautaan päättyi pikkuhiljaa. Tämä näkyy myös mm. Luistarissa, josta on tutkittu runsaasti esineettömiä hautoja. Erikoista näissä haudoissa on kuitenkin se, että ne ovat Luistarissa eli kirkon käsityksen mukaan pakanallisessa maassa. Yleensä kristityt haudattiin erilliseen kristittyyn hautausmaahan. Miksi näin ei täällä tehty, on arvoitus.

Esihistoriallisen ajan vaihtuessa keskiajaksi vuoden 1200 tienoilla asutuksen määrä ja varallisuus Eurassa vähenivät. Tarkkoja syitä tähän ei tiedetä, mutta ainakin kaupankäynti keskittyi keskiajalta alkaen rannikoille kaupunkeihin kuten Raumalle. Keskiajalla Eurassa oli kylä Kauttualla, jokirannassa matonpesupaikan vieressä. Pellolla erottuu edelleen tumma laikku, joka on jääne kylästä. Pellolta on löydetty mm. saviastianpaloja. Kyseisellä paikalla on mahdollisesti asuttu jo rautakaudella.